

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti UN-a

Pomoći Bosni i Hercegovini da ide naprijed

Predsjedniče, ekscelencije, premijeru, dame i gospodo,

Prije mog obraćanja, dozvolite da čestitam Bosni i Hercegovini na izboru za mjesto nestalne članice u Vijeću sigurnosti UN-a. Smatram da je to najveći uspjeh vanjske politike Bosne i Hercegovine od potpisivanja Dejtonskog sporazuma. Međutim, to također predstavlja ogromnu odgovornost za zemlju i vjerujem da će Bosna i Hercegovina uspješno iznijeti taj teret.

Već 14 godina međunarodna zajednica radi sa građanima Bosne i Hercegovine kako bi im pomogla da ponovo izgrade društvo, usredotočujući se na praktične izazove poslijeratnog oporavka i euroatlantskih integracija.

Razvoj u Bosni i Hercegovini danas više nije fokusiran na praktične izazove, već na suštinsku političku debatu koja do sada nije riješila niz značajnih političkih problema.

Međunarodna zajednica intenzivno radi sa svojim partnerima u Bosni i Hercegovini kako bi riješila ovu debatu. Kada to bude

učinjeno, moći ćemo ostvariti brz napredak ka našem konačnom cilju – a to je suverena, prosperitetna i demokratska Bosna i Hercegovina koja čvrsto stoji na svojim nogama i u potpunosti integrirana u euroatlantske strukture.

Ali još uvijek nismo riješili sva otvorena politička pitanja u Bosni i Hercegovini i zbog toga smo svjedoci brojnih prepreka, kašnjenja i neuspjeha. Svi ti neuspjesi u suštini su posljedica političkih razlika i opstrukcionizma.

Dva su razloga zbog kojih vjerujem da ćemo pronaći način da prevaziđemo opstrukcije.

Prvo, Bosna i Hercegovina je društvo sa posebnim, iako nekada neobičnim, načinom postizanja konsenzusa. Možda nije uvijek moguće pronaći najjednostavnije rješenje, ali uvjeren sam da ćemo vremenom otkriti bosanski način, a to će nam omogućiti da ostvarimo naš konačni cilj.

Drugo, Bosna i Hercegovina je dio kontinuiranih međunarodnih napora da se zemlje Zapadnog Balkana integriraju u euroatlantske strukture. Međunarodna zajednica ne može i ne smije napustiti vlastita ogromna politička i materijalna ulaganja samo zbog trenutnih poteškoća. Rješavanje političkog zastoja u Bosni i Hercegovini je u interesu građana te zemlje, ali je i u našem interesu također.

Dvostruko nerazumijevanje

Neriješena politička pitanja koja sam spomenuo ranije proizvod su dvostrukog nerazumijevanja.

U Republici Srpskoj postoji nerazumijevanje vezano za prirodu entiteta i prirodu države, a u oba entiteta postoji nerazumijevanje vezano za odgovarajući fokus i funkcioniranje politike i države kao sistema.

Rukovodstvo Republike Srpske ne shvata da državne i entitetske

vlasti imaju odvojene i jasno definirane mandate, te da i jedni i drugi moraju raditi svoj posao uzajamno se nadopunjujući. Ovo nerazumijevanje bilo je uzrokom golemih poteškoća.

U isto vrijeme pojedini politički lideri u Federaciji BiH zagovaraju mnogo snažniju ulogu državnog nivoa i smanjenu ulogu entiteta u državnoj strukturi Bosne i Hercegovine. Ovo jednako ne doprinosi boljem dijalogu i naprednoj politici.

Izvještajni period obilježen je neprestanim političkim problemima i nedostatkom napretka u ključnim programima u kojima je Bosna i Hercegovina angažirana. Kao rezultat, došlo je do zastoja u usvajanju mnogih zakona koji su neophodni za euroatlantske integracije te za zatvaranje mog ureda.

U isto vrijeme i usljed čestih opstrukcija, Vijeće ministara nije donijelo odluke o ključnim imenovanjima na najvišem nivou vlasti. To je dodatno usporilo napredak i razvijanje profesionalne javne uprave.

Srpski članovi su 1. oktobra glasali protiv zakona koji bi omogućio produženje mandata međunarodnih sudija i tužilaca zaposlenih u Sudu i Tužilaštvu BiH, usprkos brojnim zahtjevima svih pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini, Međunarodnog haškog tribunala i nevladinih organizacija koje djeluju u oblasti borbe protiv korupcije i krivičnog procesuiranja ratnih zločina da im se produži mandat. Nadležne vlasti također nisu poduzeli nikakve ozbiljne mjere kako bi međunarodne sudije i tužioce zamijenili domaćim osobljem.

Ovo pitanje je još uvijek neriješeno i bojim se da bi neuspjeh u nastojanjima da se produži mandat sudijama i tužiocima mogao rezultirati kolapsom pravosudnog sistema u zemlji. Potpuno je jasno i nema potrebe objašnjavati zašto je borba protiv organiziranog kriminala, korupcije i terorizma toliko važna. Isto tako, sposobnost Bosne i Hercegovina da procesuiru predmete ratnih zločina pred sudom je od ključnog značaja za

individualizaciju krivice i proces pomirenja općenito.

U ovakvom ponašanju se može prepoznati doslijedan obrazac. Stranke iz Republike Srpske kritikuju i osuđuju institucije na državnom nivou upravo u isto vrijeme dok su aktivno angažirane na podrivanju tih istih institucija. Drugim riječima, Republika Srpska s vremena na vrijeme stvara problem na državnom nivou, a potom kritikuje državu da ima problem.

Ovo se dešava u isto vrijeme dok se Bosna i Hercegovina očajnički bori da postane članica NATO-a i Europske unije.

Nezaposlenost i siromaštvo

Druga zabuna se odnosi na odgovarajući fokus politike. Kao što sam rekao ranije, ovo je problem ne samo u Republici Srpskoj već isto tako i drugom entitetu – Federaciji BiH.

Tokom izvještajnog perioda, u Bosni i Hercegovini izgubljene su desetine hiljada radnih mjesta kao posljedica svjetske recesije te kao posljedica nepostojanja saradnje i odgovarajuće fiskalne koordinacije u zemlji.

Od januara do avgusta ove godine, izvoz je pao za 22 procenta, a uvoz je pao za 26 procenata. Službeno, jedna četvrtina radne populacije je sada nezaposlena. Plate i penzije su niske i isplaćuju se sa zakašnjenjem; siromaštvo je endemično, a bankarski zajmovi, koji su vitalni element za ekspanziju malih poduzeća, praktično su 'presušili'.

Ovo predstavlja egzistencijalnu krizu za hiljade porodica u Bosni i Hercegovini.

Ovo je kriza koju politički establišment uglavnom ignorira.

Tamo gdje je uopće postojao bilo kakav fokus na ekonomiju, isti se odnosio na smanjenje potrošnje koje je zahtijevao MMF prije isplate prve tranše zajma u iznosu od 1,2 milijarde eura

u julu.

Novi premijer Federacije BiH, Mustafa Mujezinović, koji je imenovan 25. juna nakon što je njegov prethodnik podnio ostavku usred optužbi za korupciju, morao se suočiti sa dobro organiziranim protestima budžetskih korisnika koji su u situaciji da izgube novac zbog smanjenja koje je naložio MMF. Bilo je brojnih problema u ovom pogledu, međutim, posljednja misija MMF-a u Bosni i Hercegovini je uspješno okončana prošle sedmice, što sada treba da otvori isplatu dodatnih sredstava MMF-a.

U srodnim oblastima, napredak je u izvještajnom periodu bio ograničen, te daljnje ugrožen neimenovanjem ključnih kadrova, iz političkih razloga. Ovo je također potvrđeno u Izvještaju Europske komisije o ostvarenom napretku u mjesecu oktobru, u kojem se navodi da je, u cjelini gledajući, ostvaren samo «ograničeni napredak» u provođenju reformi vezanih za EU.

U međuvremenu, 120.000 građana su i dalje klasificirani kao interno raseljena lica, usred konstantne politizacije pitanja povratka izbjeglica. Međutim, nije postignut sporazum da se osigura održivo rješenje za iste – i Strategija za povratak izbjeglica je sada godinama blokirana.

Gospodine predsjedniče, dame i gospodo, želim jasno da stavim do znanja da svi ovi problemi, parlamentarni zastoje i nesposobnost vlasti imaju političke, a ne strukturalne ili administrativne korijene.

Međutim, napredak se može ostvariti ukoliko postoji politička volja. Jasan dokaz za to jeste napredak u rješavanju uslova za liberalizaciju viznog režima. Želim da pohvalim premijera Špirića i ostale političke lidere u ovom pogledu. Premijer Špirić je uspješno ubrzao usvajanje niza nacrtu zakona relevantnih za pitanje liberalizacije viznog režima, što će, nadajmo se, vremenski razmak između Bosne i Hercegovine i drugih zemalja u regionu učiniti što je moguće kraćim.

Upravo zbog gore spomenutih političkih problema diplomatska inicijativa koju predvode James Steinberg za Stejt dipartment SAD (State Department) i Carl Bildt za Predsjedništvo EU je tako važna. Ovo je odlučan pokušaj da se uhvati u koštac sa problemima te razriješi politički problem koji je u srži sadašnjih teškoća Bosne i Hercegovine.

U više navrata sam pozdravio i snažno podržao ove napore i nadam se da će se ova zajednička inicijativa SAD i EU pozitivno okončati početkom decembra.

Zajednički naponi EU i SAD, kao i posjete ministara vanjskih poslova Rusije i Turske kao i drugih visokih zvaničnika veoma su važne i dobro prihvaćene, ali su ipak jasan pokazatelj da je potrebna stalna pažnja šire međunarodne zajednice na visokom nivou kako bi Bosna i Hercegovina ostala na pravom putu.

Provođenje Dayton

Napredak inicijative EU i SAD imaće direktan uticaj na budućnost Ureda visokog predstavnika. Kao što znate, u februaru 2008. godine Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira naveo je pet ciljeva i dva uslova koje Ured mora ispuniti da bi se mogao zatvoriti i stvoriti prostor za ojačani Ured specijalnog predstavnika EU. U tom trenutku činilo se razumnim očekivati da će ti ciljevi i uslovi biti ispunjeni relativno brzo, a u toku 2008. godine bili smo svjedoci značajnog napretka. Međutim, u toku periodu na koji se odnosi ovaj izvještaj, došlo je do nazadovanja.

Dva cilja koja se odnose na državnu i vojnu imovinu još uvijek nisu ostvarena, a uslovi za okončanje režima supervizije u Distriktu Brčko još uvijek nisu u potpunosti ispunjeni. Kao rezultat toga, Vijeće za implementaciju mira trenutno nije u stanju dati pozitivnu ocjenu koja bi omogućila zatvaranje OHR-a. To je prošle sedmice Vijeće za implementaciju mira i

potvrdilo. Zbog činjenice da domaći politički lideri nisu postigli napredak na tzv. programu 5+2 bio sam primoran u nekoliko prilika koristiti svoje izvršne ovlasti.

Dame i gospodo, kao što znate, ja sam četvrti visoki predstavnik koji istovremeno obavlja i funkciju specijalnog predstavnika EU. Očigledna je sinergija koja se omogućuje tim aranžmanom, ali istovremeno treba imati na umu da je on uspostavljen u vrijeme kada su prilike u Bosni i Hercegovini bile suštinski drugačije i možda je došlo vrijeme da se razmotri koliko je korisno da te dvije funkcije obavlja ista osoba. To je, međutim, samo jedna mogućnost za daljnje djelovanje o čemu će se morati razmisliti u narednim mjesecima.

U tom smislu, u posljednje tri godine, kako je pažnja bila okrenuta zatvaranju OHR-a, upotreba bonskih ovlasti je smanjena. Intervencije OHR-a u domaćem političkom sistemu dodatno su ograničene željom da se domaćim političkim akterima da veći politički prostor da istraže mogućnosti postizanja konsenzusa u okviru postojećeg procesa pregovora koje vode EU i SAD.

Krenuti dalje

Gospodine predsjedniče, dame i gospodo, zadatak koji se nalazi pred nama je da se u potpunosti uspostave vladavina zakona i ekonomska reforma, riješi pitanje državne i odbrambene imovine, obezbijede uslovi za nastavak povratka izbjeglica i, gdje je to potrebno, uklone političke prepreke za ostvarenje ovih dejtonskih ciljeva.

Siguran sam da možemo doći do međunarodnog konsenzusa o pravom načinu za postizanje toga. Niko – naglašavam niko – od članova Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira ne želi da dođe do daljnjeg pogoršanja situacije u Bosni i Hercegovini. A istovremeno svi – naglašavam svi – članovi Upravnog odbora

podržavaju punu provedbu Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Gospodine predsjedniče, želio bih pohvaliti Vijeće sigurnosti za odluku koju je donijelo prošle sedmice da odobri produženje mandata EUFOR-a u Bosni i Hercegovini. Vojno prisustvo međunarodne zajednice – od 60.000 vojnika poslije rata do današnjih 2.000 – jasan je dokaz pozitivnog razvoja zemlje. Međutim, smatram da je daljnji angažman EUFOR-a – sa izvršnim mandatom – još uvijek važan budući da je to garancija građanima da međunarodna zajednica neće tolerirati povratak nasilju.

Poštovane ekscelencije, uprkos donekle sumornoj prirodi moga jutrošnjeg izvještaja, još uvijek sam uvjeren da Bosna i Hercegovina može izaći iz trenutnog ćorsokaka.

Zemlja se trenutno nalazi na raskršću, a politički lideri će sada morati odlučiti da li su spremni da ispune potrebne uslove koji će im pomoći da krenu dalje u euroatlantske integracije i da li su spremni da riješe uslove koji su potrebni za zatvaranje OHR-a i tranziciju u ojačani angažman EU.

Kao što sam spomenuo, i međunarodna zajednica će morati donijeti odluku o svom budućem prisustvu u Bosni i Hercegovini. Nakon zatvaranja OHR-a još uvijek će biti potrebno jako međunarodno prisustvo jer će se morati rješavati izazovi koji proističu iz Dejtonskog sporazuma.

Kao što sam već rekao, međunarodna zajednica trenutno je uključena u intenzivni proces čiji je cilj ne samo da zemlja postane funkcionalnija nego i da se da podrška ogromnom ljudskom kapitalu te zemlje. Imajmo na umu da su Bosanci i Hercegovci u prošlosti pokazali čvrstoću, kreativnost i odlučnost. Uz njihovu pomoć znam da možemo poboljšati sadašnju situaciju i krenuti naprijed.

Hvala vam.